

CHILD-CENTERED FAMILY: OUTLOOK AND PROBLEMS

SUAT ALAN

Dr., Bağımsız Araştırmacı,
Mail: suatalan12@gmail.com

 ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7738-3386>

ABSTRACT

This study examines the child-centered family model, which has become increasingly widespread with modern society. While parental authority plays a decisive role in traditional family structures, children have begun to have more say in the family today. Parents may exhibit an overprotective attitude out of concern for protecting their children and ensuring their happiness, which can negatively affect children's ability to develop independence and responsibility. A consumption-oriented lifestyle, a security-oriented and competitive social structure, and technological developments are among the important factors supporting the spread of the child-centered family model. Children's guidance of consumption decisions within the family, increasing security concerns and a sense of success-oriented competition in society, and children becoming more knowledgeable than parents in the digital world lead to significant changes in the balance of authority within the family. The number of studies in the literature on the child-centered family model, which has begun to attract attention as an important social phenomenon, is quite limited. In this respect, it is hoped that this study will make a small contribution to the literature. The study is a theoretical study and the historical-comparative method was adopted in the study. The conclusion reached in the study is that the child-centered family model has a structure that deeply transforms parent-child relationships. In this process, it is of great importance for parents to adopt a balanced attitude, both supporting their children and setting limits in order to raise healthy and self-confident individuals. Supporting the individual development of children while ensuring that they grow up with social values and a sense of responsibility is one of the most important tasks of a healthy family structure.

Keywords: Family, Child-Centered Family, Child and Parent Relationship, Digital Addiction, Helicopter Parenting

Makaleye Ait Bilgiler

Makale Türü: Araştırma
Geliş Tarihi: 22.07.2025
Kabul Tarihi: 02.11.2025
Yayın Tarihi: 11.11.2025

Makaleye Atıf Bilgisi

ALAN Suat, (2025). "Çocuk Merkezli Aile: Görünüm ve Sorunlar".
Muhafazakâr Düşünce. Yıl: 21 Sayı: 69 (182-206).

muhafazakârdüşünce • yıl: 21 - sayı: 69 • Temmuz-Aralık 2025

ÇOCUK MERKEZLİ AİLE: GÖRÜNÜM VE SORUNLAR

SUAT ALAN

Öz

Bu çalışma, modern toplum ile birlikte giderek yaygınlaşan çocuk merkezli aile modelini incelemektedir. Geleneksel aile yapılarında ebeveyn otoritesi belirleyici bir rol oynarken günümüzde çocuklar aile içinde daha fazla söz sahibi olmaya başlamıştır. Ebeveynler, çocuklarını koruma ve onların mutluluğunu sağlama kaygısıyla aşırı korumacı bir tutum sergileyebilmekte, bu durum ise çocukların bağımsızlık ve sorumluluk geliştirme becerilerini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Tüketim odaklı yaşam tarzı, güvenlikçi ve rekabetçi toplum yapısı, teknolojik gelişmeler çocuk merkezli aile modelinin yaygınlaşmasını destekleyen önemli faktörler arasındadır. Çocukların aile içindeki tüketim kararlarını yönlendirmesi, toplumda artan güvenlik kaygısı, başarı odaklı rekabet anlayışı ve çocukların dijital dünyada ebeveynlerden daha bilgili hâle gelmesi, aile içindeki otorite dengesinde önemli değişimlere yol açmaktadır. Önemli bir sosyal olgu olarak dikkat çekmeye başlayan çocuk merkezli aile modeli ile ilgili literatürdeki çalışma sayısı oldukça sınırlıdır. Bu yönüyle bu çalışmanın literatüre küçük bir katkı sağlaması umulmaktadır. Çalışma teorik nitelikte olup, çalışmada tarihsel-karşılaştırmalı yöntem kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmada varılan sonuç, çocuk merkezli aile modelinin, ebeveyn-çocuk ilişkilerini derinden dönüştüren bir yapıya sahip olduğudur. Bu süreçte, ebeveynlerin dengeli bir tutum benimseyerek çocuklarını hem desteklemeleri hem de sınır koymaları, sağlıklı ve öz güvenli bireyler yetiştirmek açısından büyük önem taşımaktadır. Çocukların bireysel gelişimlerini desteklerken aynı zamanda toplumsal değerler ve sorumluluk bilinciyle yetişmelerini sağlamak, sağlıklı işleyen bir aile yapısının en önemli görevlerinden biridir.

Anahtar Kelimeler: Aile, Çocuk Merkezli Aile, Çocuk ve Ebeveyn İlişkisi, Dijital Bağımlılık, Helikopter Ebeveynlik

Giriş

Geleneksel toplumlarda aile içinde erkek, birinci planda yer alan ve otoriteyi temsil eden bir güç olarak kabul edilirken modern toplumlarda bu otoriteyi kadın ve çocuklarla paylaşmak durumunda kalmıştır. Modern kültür, öncelikle kadına, ardından postmodernizmle birlikte çocuğa da aile içinde bir alan açmaya odaklanmıştır. Bu süreç, Batı dünyası başta olmak üzere tüm dünyada, eril ve yaşlı egemenliğine dayalı geleneksel aile yapısından, dişil değerlerin ön plana çıktığı modern ve çocuk odaklı postmodern aile kültürüne doğru bir dönüşümü beraberinde getirmiştir (Canatan, 2011, s. 205). Postmodern aile kültürü ve çocuk yetiştirme tarzı, geleneksel ve modern aile kültürü ve çocuk yetiştirme tarzlarından oldukça farklı özellikler sergilemektedir.

Postmodern toplumlarda özellikle kadın ve erkek rollerinde yaşanan değişimler, anne-babalık rollerine de yansımakta ve ebeveynlik anlayışında farklılaşmalara yol açmaktadır. Günlük yaşamın tüketim alışkanlıkları, artan kaygılar ve toplumsal tehdit algısı, yalnızca toplumları değil, toplumların en temel yapı taşı olan aileleri de etkilemektedir. Bu durum, aileleri hem daha fazla tüketmeye yöneltmekte hem de kaygılar ve korkularla şekillenen bir yaşam tarzına zorlamaktadır. Günümüz ebeveynleri, “mutluluk için tüketmek” ve “paranoyak anne-baba” olmak zorunda bırakıldıklarını hissetmektedirler. Geçmiş ile günümüz arasında büyük farklar olduğuna dair yaygın kanı, anne-babaların, kendi çocukluklarında sahip oldukları özgürlüğü, kendi çocuklarına sunamayacakları düşüncesini pekiştirmektedir. Önceki kuşaklarda ebeveynler, çocuklarını büyütürken akrabalara, komşulara ve arkadaşlara güven duyabiliyorlardı. Ancak günümüz aileleri, değişen dış dünyaya karşı çocuklarını daha temkinli yetiştirmeleri gerektiği fikrine sıkı sıkıya bağlıdır. Bu nedenle, çocuklarını daha kontrollü bir ortamda büyütmeye çalışırken riskleri minimize etmeye ve güvenlik kaygılarını ön planda tutmaya yönelmektedirler (Çakı ve Altundere, 2017, s. 153).

Post-modern toplumda teknolojik değişimlerin hız kazanmasıyla birlikte, çocukların eğitim ve sosyalleşme araçları da büyük ölçüde farklılaşmış, geleneksel yüz yüze iletişim yerine dijital platformlar üzerinden kurulan ilişkiler ön plana çıkmıştır (Oktik, 2013, s. 307). Bu durum, bir yandan çocukların gerçek dünyadaki sosyal becerilerini geliştirmelerini zorlaştırıp, sanal dünyanın getirdiği risklere karşı daha savunmasız hâle gelmelerine neden olurken diğer yandan, bilgi edinme kanallarını çeşitlendirip onları teknolojiyi etkin bir şekilde kullanan ve hızlıca kavrayabilen bireyler konumuna yükseltmiştir. Bu gelişmeler, çocukların ebeveynlerinden daha fazla

teknolojik beceriye sahip olmalarına ve aile içinde bilgiye dayalı bir otorite kurmalarına yol açmıştır (Yıldırım, 2024, s. 51). Çocukların aile içinde dijital okuryazarlık açısından ebeveynlerine kıyasla daha fazla bilgiye sahip olmaları ve teknoloji konusunda belirleyici konuma gelmeleri bilgiye dayalı bu yeni otorite biçiminin bir tezahürüdür.

Tüm bu yaşanan gelişmeler, toplumda “Çocukerkil aile modeline doğru mu gidiyoruz?” kaygısını beraberinde getirmektedir. Literatürde henüz yeni yer alan “çocukerkil aile” kavramı, önemli bir toplumsal olguya işaret etmekte ve çocuğun aile içinde merkezde olduğu bir durumu ifade etmektedir. Bu çalışma “çocukerkil aile” modeline odaklanmakta fakat çocukerkil aile yerine “çocuk merkezli aile” kavramsallaştırması tercih edilmektedir. Bunun en önemli nedeni, çocukerkil aile kavramının taşıdığı ağır anlamın henüz tam olarak karşılık bulup bulmadığına dair duyulan kaygıdır. Çocuk merkezli aile kavramı ise daha esnek bir anlam taşımakta ve kavramın aile içi ilişkilerdeki güncel durumları daha iyi yansıtabilecek bir içeriğe sahip olduğu düşünülmektedir.

Literatür ve Yöntem

Uluslararası literatür (Dupont, Mikolajczak ve Roskam, 2022; Hwang, Jung, Kim ve Hadi, 2023; Sood ve Buchanan, 2023) incelendiğinde çocuk merkezli aile kavramının özgün bir çalışma alanı olmaktan ziyade çocuk hakları, aile politikaları, çocuk merkezli ebeveynlik, helikopter ebeveynlik, çocuk merkezli uygulamalar, çocuk kültürü gibi farklı çalışma alanları içerisinde değerlendirildiği söylenebilir. Öte yandan literatüre bakıldığında çocuk merkezli aile kavramını merkeze alan klinik araştırmalar ve psikoloji disiplininin konuya yaklaşımı dikkat çekmektedir. Sosyoloji disiplininin konuya yaklaşımının ise henüz sınırlı düzeyde olduğu söylenebilir. Lucille L. Andreozzi (1996), *Child-Centered Family Therapy (Wiley Series in Couples and Family Dynamics and Treatment)* adlı kitapta çocuk merkezli aile kavramını psikoloji disiplini çerçevesinde ele almaktadır. Paula S. Fass ve Michael Grossberg editörlüğünde hazırlanan *Reinventing Childhood After World War II* adlı kitapta yer alan *The Child-Centered Family? New Rules in Postwar America* (Fass, 2012) adlı çalışma ise çocuk merkezli aile kavramının II. Dünya Savaşı'ndan sonraki inşa sürecini Amerika'da çocuğa bakışta yaşanan değişim paralelinde ortaya koymaktadır.

Ulusal literatürdeki çalışmalara bakıldığında ise çocuk merkezli aile kavramının terim olarak geçtiği çalışmalar ile popüler kültürün etkisiyle ortaya çıkan pedagoji ağırlıklı tavsiye içerikli değerlendirmeler bir kenara bırakılırsa

kavramın iki çalışmada (çocukerkil aile şeklinde) detaylı olarak ele alındığı görülmektedir. İlk çalışma, Selda Başaran Alagöz'ün (2009) "Çocukerkil Aile Sisteminde Satın Alma Davranışı" adlı çalışmasıdır. Bu çalışmada, aile içi satın alma kararlarında ana-babaerkil aile yapısının değiştiği ve çocukerkil bir aile yapısının belirleyici hâle geldiği tespit edilmiştir. İrfan Yıldırım (2024) ise "Ailenin, Modern Dünyada Çocukların Özgül Ağırlığıyla Değişen Yapısı: Çocukerkil Aile Modeli" adlı çalışmasında konuyu daha kapsamlı bir şekilde incelemiştir. Bu çalışmalar, çocuk merkezli aile yapısının toplumsal değişimle birlikte nasıl şekillendiğine dair önemli ipuçları sunmaktadır.

Bu çalışma da esasında çocukerkil aile olarak tanımlanan durumu ele almaktadır. Ancak daha önce de belirtildiği gibi, kavramsal olarak çocuk merkezli aile tercih edilmektedir. Tarihsel-karşılaştırmalı yöntemin benimsendiği teorik düzeyde olan bu çalışmada, öncelikle çocuk merkezli aile yapısının hangi parametreler üzerinden görünür hâle geldiği incelenmektedir. Bu bağlamda, değişen tüketim kültürü, artan güvenlik kaygıları, rekabetçi toplum yapısı, teknolojik gelişmeler, sosyal medyanın etkisi ve gözetim toplumu gibi bir dizi parametre üzerinden bu olgunun görünürlük boyutu analiz edilmektedir. Ardından, çocuk merkezli aile özellikleri sergileyen ailelerde, özellikle ebeveyn-çocuk ilişkilerinin merkezinde yer alan bazı sorunlar ve bu sorunların etkileri üzerinde durulmaktadır. Bu alanda yapılan çalışmaların sayısının sınırlı olduğu göz önünde bulundurulduğunda bu çalışmanın mevcut literatüre mütevazı bir katkı sağlaması ve gelecekte yapılacak araştırmalar için bir teşvik unsuru olması umulmaktadır. Özellikle konuya dair yapılacak ampirik araştırmaların olguyu daha anlaşılır kılacağı düşünülmektedir.

Çocuk Merkezli Ailenin Görünümü

Geçmişte toplumlarda yaygın olan aile yapısı, babanın veya büyükbabanın otoritesinin baskın olduğu ataerkil aile modeliydi. Zamanla bu yapı değişerek kadınların daha fazla söz sahibi olduğu anaerkil aile modeline dönüşmeye başladı. Günümüzde ise çocukların karar alma süreçlerinde etkili olduğu, çocuk merkezli ailelerin giderek yaygınlaştığı görülmektedir. Bu tür ailelerde çocuğun istekleri ön planda tutulur, zaman planlaması ve tatiller onun tercihinine göre düzenlenir. Ebeveynler, çocuğun her isteğini yerine getirerek ona sınır koymaktan kaçınır. Yetki, herhangi bir denetim olmadan çocuğa devredildiğinden çocuk zamanla doyumsuz hâle gelir. Seyahatlerden televizyon izleme saatlerine, dışarı çıkma planlarından yemek tercihlerine kadar her konuda çocuğun talepleri belirleyici olur. Kısacası, evin yöneticisi çocuktur ve ailenin tüm işleyişi ona göre şekillenir. Çocuk büyüdükçe talepleri de artar; çevreden,

televizyondan ve sosyal medyadan gördüklerinin en iyisini, en güzelini ister ve istekleri hiçbir zaman sona ermez. “Bizim yaşadığımız sıkıntıları yaşamasin” düşüncesiyle ebeveynler, çocuğun her arzusunu yerine getirerek onu lüks ve konfora boğar (Saygılı, 2020). Bu tür aile yapıları, belirli koşullara sahip ailelerde daha sık görülmektedir: Anne ve babanın yaşının ilerlemiş olduğu aileler, tek çocuklu aileler, tek ebeveynli aileler, evlat edinilmiş veya uzun bir bekleyişin ardından dünyaya gelmiş çocukların bulunduğu aileler, geçmişte ciddi sağlık sorunları yaşayan çocukların aileleri, travma öyküsü olan aileler ve bağımlı kişilik yapısına sahip ebeveynlerin bulunduğu aileler, çocuk merkezli bir yapıya daha yatkın olmaktadır (Özkan, 2017). Bunun yanında yapısal olarak herhangi bir sorunu bulunmayan aile yapılarının (geniş veya çekirdek aile) da çocuk merkezli bir anlayışa evrildiği örnekler ile karşılaşmak mümkündür.

Literatürde çocukerkil aile olarak geçen ve çocuğun merkezde olduğu bu aile yapısı “aile bazındaki esas kararların ve işleyişin çocuğa bırakıldığı, çocuğun kontrolsüz güç sahibi olduğu ve çocuğa doğru sınırlar koymakta zorlanan aile yapısı” (Çoban, 2021), şeklinde tanımlanmaktadır. Bu aile yapısının meydana gelmesini sağlayan ilk önemli faktör gündelik yaşamın çok az bir vaktine zemin oluşturan evin içindeki otorite boşluğunun çocuğa sunduğu geniş hareket alanıdır. Geleneksel ve modern dönemde ev, gündelik yaşam içinde önemli bir konumdaydı ve evde anne veya baba merkezli bir otorite vardı. Post-modern dönem ile birlikte ev, eski konumunu yitirip sadece “otel” işlevi görmeye başladı. Dolayısıyla evin süregelen otoritesi de devre dışı kaldı. Bu yeni süreçte otorite boşluğunu fark eden “çocuk” bu boşluktan sızarak otoriteyi ele geçirmeye veya en azından otoriteye ortak olmaya başladı.

Çocuk merkezli aile yapısını ortaya çıkaran diğer bir faktör ise literatüre “helikopter ebeveynlik” olarak geçen ve gündelik yaşamın her alanında çocuklarını merkeze alan ve tüm aktiviteleri çocuklarına göre şekillendiren ebeveynlik anlayışıdır. Helikopter ebeveynlik; çocuklarıyla aşırı derecede ilgilenen, onların hayatını planlayan, fazlaca yardım eden, programlarını belirleyen, sürekli yönlendiren ve müdahale eden mükemmeliyetçi ebeveyn tutumlarını ifade eder (Yılmaz ve Büyükcebeci, 2019, s. 708). Bu ebeveynlik anlayışı çocuğun merkezde olduğu aile yapısını besleyen bir özelliğe sahiptir.

Çocuk merkezli ailelerin görünür olma sürecini besleyen bir dizi yapısal faktörlerden de söz etmek mümkündür. Özellikle tüketim odaklı yaşam tarzı, risklerle ve korkularla bezenmiş güvenlikçi ve rekabetçi toplum yapısı, teknolojik gelişmeler, değişen anne-babalık rolleri bu süreci hızlandıran önemli yapısal faktörler arasında sayılabilir.

Tüketim Odaklı Yaşam Tarzının Çocuk Merkezli Ailenin Görünümüne Etkisi

Çocuk merkezli aileleri görünür kılan en önemli yapısal faktör kuşkusuz post-modernizm ile birlikte ön plana çıkan tüketim odaklı yaşam tarzıdır. Bu yeni yaşam tarzı, aile içi ilişkileri köklü bir şekilde dönüştürmüştür. Bu yeni toplum modelinde, çocukların merkeze alındığı bir aile yapısı öne çıkmış, ebeveynler kendi temel ihtiyaçlarını bile geri plana atarak çocuklarını önceliklendirmeye başlamıştır. Özellikle çocuklarını “çağa uygun” yetiştirme iddiasıyla hareket eden ebeveynler, iç disiplin yerine dış görünüme ve tüketime dayalı ihtiyaçlara daha fazla odaklanmış, bu durum çocukları tüketim kültürüne yönlendirmiştir. Tüketim kültürünü benimseyen çocuklar, sınırsız isteklerle kendilerini tüketim üzerinden var etmeye çalışmakta ve bu durum aile dinamiklerini derinden etkilemektedir. Aileyi peşinden sürükleyebilecek bir konuma gelen çocuklar, bazen isteklerini tehditkâr bir şekilde dayatarak ebeveynlerini âdeta esir alabilmektedir (Yıldırım, 2024, s. 40). Bu durum, aile içi dengeleri altüst ederek çocuğun sınırsız taleplerinin ailenin temel dinamiklerini şekillendirmesine yol açmaktadır.

Tüketim alışkanlıklarının artması ve ailelerin tüketim öncelikli bir yaşama geçmesi ile birlikte, bazı ailelerde tüketim ve satın alma davranışını belirleyen en önemli aktör olarak çocukların ön plana çıktığı görülmektedir. Yapılan çok sayıda araştırma (Bursalı, 2008; Gülarlan, 2013; Karadağ, 2011; Kabasakal, 2022) çocukların aile içindeki tüketim ve satın alma kararlarında aktif ve etkili olduklarını ortaya koymaktadır. Bu süreçte özellikle reklam sektörü çocukların tüketim ve satın alma davranışını etkilemekte (Karaoğlu ve Başfıncı, 2018) çocuklar da bu etkiyi ebeveynlerin davranışları üzerinde baskı unsuru olarak kullanmaktadır. Ailenin satın alma kararlarında çocuğun etkisi, henüz çocuk dünyaya gelmeden önce hissedilmeye başlanmakta ve zamanla artarak devam etmektedir. Sadece gıda, giyim, sağlık gibi temel ihtiyaçlarda değil, aynı zamanda otomobil, beyaz eşya, ev seçimi tercihlerinde de çocukların doğrudan veya dolaylı etkileri bulunmaktadır (Gülarlan, 2013, s. 135). Özellikle çocuğun doğduğu ilk yıllarda, ailenin satın alma tercihlerinde dolaylı da olsa çocuğun etkisi belirgin bir şekilde görülmektedir. Çocuk büyüdükçe satın alma kararları üzerindeki etkisi hem niteliksel hem de niceliksel olarak değişim göstermektedir. Çocuk kendini ifade edebilmeye başladığı andan itibaren, bu dolaylı etki yerini doğrudan bir etkiye bırakmakta ve çocuk, ailenin satın alma süreçlerinde aktif bir rol üstlenmektedir (Kabasakal, 2022, s. 140).

Diğer yandan ebeveynlik rolünü tam olarak yerine getiremediğini düşünen anne babalar bu eksikliği farklı yollar ile telafi etmeye çalışırlar. Çocuklarının hediyelerine çok fazla para harcayarak suçluluklarını hafifletme yoluna gitmeleri bunun en açık örneğidir. Araştırmalar, nispeten yoksul ebeveynlerin bile gelirlerinin büyük bir miktarını çocukların hediyelerine harcadıklarını göstermektedir (Füredi, 2013, s. 132). Ebeveynler sıradan bir günde alınan hediyelerin yanı sıra doğum günü hediyesi, karne hediyesi veya başarması için konulan herhangi bir hedef sonrası vaat edilen hediye gibi farklı yollar ile çocuklara armağan verme yarışına girmektedirler. Çocuğun merkezde olduğu bu davranış pratiği bir zorunluluk hâline gelmiş durumdadır. Öyle ki çocuğunun doğum gününü kutlamayan veya doğum gününde çocuğuna hediye almayan ebeveynler çevreleri tarafından ayıplanmaktadır.

Güvenlikçi Toplum Yapısının Çocuk Merkezli Ailenin Görünümüne Etkisi

Çocuk merkezli yaşam, ailenin tüketim pratiklerinde etkili olduğu kadar yaşam alanlarının seçiminde de etkili olmaktadır. “Ebeveynler, çocuklarını hem modern yaşamın içerisinde hem de bunun olumsuz unsurları dışında, gözetim altında yetiştirmek istemektedir. Bu noktada, ebeveynler, çocukları için tehlike arz edebilecek tinercilerden, sokak çocuklarından, organ mafyalarından, tacizcilerden onları korumak adına konut tercihlerini çocuk merkezli olarak yapmaktadırlar.” (Köse, 2019, s. 272-273) Bu yönde bir tercih, güvenli sitelere yönelimi beraberinde getirmektedir. Örneğin Antalya (Köse, 2019), Batman (Türk, 2020), Diyarbakır (Gürhan, 2015), Konya (Alver, 2007; Sipahi, 2011; Tekeli ve Keş, 2024), İstanbul (Azak ve Tekdemir, 2021) ve Trabzon’da (Usta Baki, 2021) yapılan farklı araştırmalarda ailelerin yaşam alanları olarak güvenli siteleri tercih etmesinin önemli sebeplerinden birinin de çocukların güvenliği olduğu saptanmıştır. Araştırma sonuçlarının da gösterdiği gibi “çocuklarının dilediğince dışarıda oyun oynayabilmesi, güvenli bir ortamda büyümesi gibi istekler” (Tekeli ve Keş, 2024, s. 59) ebeveynlerin güvenli site tercihinde temel belirleyici faktör olmaktadır. Bu durum güvenlikçi ve korumacı bir bakışın tezahürüdür. Bu anlayış post-modern dönemde sokağı risklerle dolu bir alan olarak kodlamaktadır. Dolayısıyla post-modern ailenin biricik varlığı olan çocuğun bu risklerden korunması fikri gelişmektedir. Güvenli siteler tam da bu isteğe cevap veren önemli bir tüketim nesnesi olarak belirmektedir. Çünkü bu sitelerde çocukların oyun alanları sokaktan arındırılmış ve güvenli bir hâle getirilmiştir.

Güvenlik kaygısı, çocuk merkezli aileler üzerinde daha fazla etkisini göstermektedir. Bu ailelerde çocuğun aç kalması gibi geleneksel riskler yerini korku ve endişeye bırakmakta, bu da “korku kültürü”nün oluşumunu kaçınılmaz kılmaktadır (Çakı ve Altundere, 2017, s. 150-151). Bu korku kültürü, özellikle çocuklara yönelik tehditler ve kaygılar üzerinden beslenmektedir. Çocuklara yönelik suçlarla ilgili endişeler zaman zaman paniğe dönüşerek toplumsal bir korku atmosferi meydana getirmektedir. Örneğin, FBI istatistiklerine göre ABD’de yabancılar tarafından kaçırılan çocuk sayısı yıllık ortalama 100 olmasına rağmen, kamuoyundaki çocuk kaçırma endişesi oldukça yüksektir. Ohio’da okul çağındaki çocuklar arasında yapılan bir araştırma, çocukların neredeyse yarısının kaçırılma korkusu yaşadığını ortaya koymuştur. Bu durum şaşırtıcı değildir; reklam ilanları ve afişlerde yer alan bilgilendirici ilanlar, çocuk kaçırma vakalarının yaygın bir tehdit olduğu algısını pekiştirmektedir. Benzer şekilde, İngiltere’de de benzer bir abartılmış tehlike hissi hâkimdir. Yabancılar tarafından öldürülen çocuk sayısının yıllık ortalama beş olduğu bilinse de medya tarafından bazı çocuk cinayetlerinin dramatize edilmesi, bu tür trajedilerin her çocuğun başına gelebileceği yönünde bir algı oluşturmuştur (Füredi, 2001, s. 52). Bu algı, insanlığı “endişeli insanlar çağı”na doğru bir gidişe zorlamaktadır.

Medyanın körüklediği korku kültürü, aileleri daha korumacı bir yapıya yöneltmektedir. Potansiyel tehlikelerin sürekli artması ve risklerin ne zaman sona ereceğinin öngörülememesi, bireylerin güvenlik algısını kalıcı bir endişeye dönüştürmektedir. Modern insan, yüksek risk bilincine sahip bir birey olarak, günlük yaşamında riskleri anlamaya, hesaplamaya, yönetmeye ve denetlemeye çalışmaktadır. Bu bağlamda, ebeveynlik de değişime uğramış ve çocuklarla ilgili riskleri takip eden, hesaplayan ve önlem alan bir role dönüşmüştür (Çakı ve Altundere, 2017, s. 151). Anne ve babalar, çocuklarını olası tehlikelerden koruma içgüdüsüyle hareket ederken, sürekli bir “tetikte olma” hâli geliştirmekte ve risk yönetimi odaklı bir ebeveynlik anlayışını benimsemektedirler.

Çocukların karşı karşıya kaldığı riskler ise daha çok ev ve okul gibi korunaklı yaşam alanlarının dışında kalan sokak ve oyun parkları gibi alanlar ile özdeşleştirilmektedir. Çocuk merkezli aileler sokağın bu riskine karşı sürekli bir tetikte olma hâli sergilemektedirler. Çocukların yanlarında ebeveynleri olmadan sokak veya parklarda oynamaları riskli olarak değerlendirilmektedir. Yapılan bir araştırmada, “çocukların dış mekânda oyun oynaması için ebeveynlerin daha çok fırsat sunmak istedikleri ancak oyun parklarının yeterli

nitelikte olmaması, yeşil alanların yetersizliği, trafik, tehlikeli yabancı gibi kaygılar nedeniyle bu fırsatların sınırlandığı belirlenmiştir” (Cevher Kalburan, 2014, s. 128-129). Yakın dönemde anaokulu ve anasınıfı öğrencileri ve ebeveynleri üzerinde yapılan bir araştırmada (Şenöz ve Küçükturan, 2022) ise her gün dışarıda oyun oynamayan çocukların oranının %83 düzeyinde olduğu tespit edilmiştir.

Rekabetçi Toplum Yapısının Çocuk Merkezli Ailenin Görünümüne Etkisi

Çocuğu daha iyi yetiştirme arzusunun toplumsal rekabetin bir yansıması olarak ortaya çıktığı söylenebilir. Bu sebepten dolayı çocuk merkezli ailelerde ebeveynler, çocuklarıyla olan ilişkilerinin her aşamasını uzmanların önerileri doğrultusunda şekillendirmektedir. Çocuğun doğumundan itibaren tüm süreçler –hangi gıdaların tüketilmesi gerektiğinden, nasıl sevgi gösterileceğine, disiplin yöntemlerinden, oyun seçimlerine kadar– uzmanların yönlendirmeleri çerçevesinde belirlenmektedir. Ebeveynler, çocuklarının ihtiyaçlarını ve karşılaştıkları sorunları çözüme konusunda kendi deneyimlerinden veya geçmiş nesillerin tecrübelerinden ziyade, profesyonel danışmanların görüşlerine başvurmayı bir zorunluluk olarak görmektedirler. Bu durum, ebeveynlik anlayışında köklü bir değişimi de beraberinde getirmiştir. Geçmişte aile büyüklerinin aktardığı bilgi ve deneyimlere dayalı bir çocuk yetiştirme anlayışı hâkimken, günümüzde anne-babalar, çocuklarıyla ilgili kararlarını bilimsel rehberlik ve uzman görüşleri doğrultusunda almaktadır. Böylece gündelik yaşam pratikleri, bireysel deneyimlerden çok, uzmanların yönlendirdiği standartlara göre şekillenmektedir (Çakı ve Altundere, 2017, s. 156). Aile uzmanlarının devreye girmesiyle birlikte “proje çocuk” tartışmaları başlamıştır. Bir yetiştirme modeli olarak ortaya çıkan “proje çocuk”, anne-babanın çocuğu bir başarı aracı olarak görmesinden kaynaklanır ve doğduğu andan itibaren bir yol haritasıyla büyüyen çocuk prototipi olarak değerlendirilir (Dursun, 2019, s. 351).

Proje çocuk için hamilelikten başlayarak ilk çocukluk, okul öncesi, ilköğretim, ortaokul ve lise dönemleri boyunca ebeveynler sürekli çaba içindedirler. Bu durum yalnızca çocukla sınırlı kalmaz; ebeveynler, gündelik yaşamın diğer alanlarında da sürekli bir endişe ve kontrol mekanizması geliştirerek yaşamlarını şekillendirirler. Ebeveynlerin, çocuklarının diğer çocuklardan geri kalmaması ve onlardan daha iyi imkânlara sahip olması arzusu bu durumu sürekli canlı tutmaktadır. Ebeveynler, çocuklarının akranlarıyla rekabet edebilmesi ve sosyal çevrede geri planda kalmaması için sürekli daha iyisini, daha kaliteliğini talep etmektedir. Bu durum, ebeveynlerdeki “başkalarından geri kalmama” kaygısının bir yansıması olarak ortaya çıkmakta ve bu kaygı,

çocuklara da aktarılmaktadır. Çocuklar için en iyisini istemek veya onların diğer arkadaşlarından geri kalma duygusunu yaşatmamak adına tüketim (Gürhan, 2015, s. 241-242) başta olmak üzere yapılan her türlü çocuk merkezli faaliyet rekabetçi toplum yapısının doğal bir sonucudur. Bu rekabet, sadece maddi imkânlarla sınırlı kalmayıp eğitim, sosyal aktiviteler ve hatta boş zaman etkinliklerine kadar uzanmaktadır.

Bu rekabetçi yaşam biçimi özellikle özel eğitim kurumlarının önemli bir tüketim nesnesi olarak ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Özel okulların ilgi görmesini sağlayan önemli sebeplerden biri eğitimdeki rekabet ortamıyken, bir diğer önemli sebep ise özel eğitim kurumlarının çocuğa sunmuş olduğu güven ortamıdır. Yapılan bir araştırmada (Dursun, 2019) ebeveynlerin özel okulları tercih etmesinin sebepleri arasında ebeveynleri çalışan çocuğa okul saatleri dışında bakacak kimsenin olmaması, özel okulun tam zamanlı olması, ders bitimlerinde etütlerle ve sosyal etkinliklerle vakit geçiren çocuğun mesai çıkışlarına kadar güvenli bir mekân olan okullarda kalabilmesi olduğu tespit edilmiştir.

Özel eğitim kurumları, bire bir özel ders gibi para ile satın alınabilen hizmetler çocuğun merkezde olduğu aile yapısında daha fazla tercih edilmektedir. Devlet okullarında verilen eğitim hizmetini yeterli bulmayan ve çocuklarını diğer çocuklardan daha ayrıcalıklı gören aileler çocuklarını özel eğitim kurumlarında okutmaktadır. Bununla da yetinmeyen aileler hafta sonu dershaneler veya evde bire bir özel ders hizmeti ile çocuklarına hizmet satın almaktadır. Ebeveynler her ne kadar çocuklarına her türlü eğitim hizmetini satın alsa bile evde öğretmen olma sorumluluğundan da kaçmamaktadır. Hem toplumsal baskı hem de eğitim otoriteleri bu yönde bir eğilimin oluşmasını sağlamıştır. Yeni anlayışa göre sorumlu ebeveynlik veya Füreidi'nin (2013) kavramsallaştırmasıyla "talep edilen anne-babalık" çocuğun eğitimine, müfredata bağlı kalmak kaydıyla, müdahil olmayı gerektirmektedir.

Sorumlu ebeveynlik çocuğun eğitim hayatı boyunca eğitim otoriteleri tarafından sürekli gündemde tutulmaktadır. Kitle iletişim araçları bu süreçte otoriteler tarafından sıklıkla kullanılmaktadır. Kampanyalar yapılmakta, sorumlu ebeveynlik anlayışı her an canlı tutulmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığının "Evdeki huzur okuldaki başarıyı etkiler" başlığıyla Eğitim Bilişim Ağı (EBA) YouTube kanalı üzerinden yayımladığı *Ailem* adlı dizinin bir sahnesindeki diyalog, eğitim otoritelerinin sorumlu veya talep edilen ebeveyn anlayışına iyi bir örnektir. "Değerli veliler, ebeveyn olarak siz evde televizyon izlerken ya da misafir ağırlarken, çocuğunuzun ders çalışmasını istemek ve bundan da

verimlilik beklemek doğru olmaz. Anne-baba olarak kişisel sosyal faaliyetlerinizi okulun çalışma takvimine göre ayarlamanız çocuğunuzun verimli ders çalışmasında etkili olacaktır” (EBA, YouTube). Eğitim otoritelerinin velilere kitle iletişim araçları üzerinden verdiği bu mesaj sorumlu ve aynı zamanda talep edilen ideal ebeveynliğin bir prototipini sunmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığının EBA YouTube kanalı üzerinden velilerden talep ettiği anne-babalık imajına yönelik yayınları “Anneler ve Babalar” (12. Bölüm), “Sorumluluk Almak” (13. Bölüm), “Veli Olmak” (14. Bölüm), “Evdeki Öğretmen” (16. Bölüm), “Temizlik Ailede Başlar” (23. Bölüm) gibi farklı temalar üzerinden sürmüştür.

Toplumsal talep, eğitim otoritelerinin talepleri veya kişisel istekleri doğrultusunda çocuklarının eğitimi için özel çaba sarf eden ebeveynler, çocuklarının eğitimine yeterince katkıda bulunup bulunmadıkları konusunda sürekli bir endişe içindedirler. Bu kaygı, toplumsal baskılar ve beklentilerle daha da artmaktadır. Ebeveynler, çocuklarının başarısızlıklarını kendi ebeveynliklerinin bir yansıması olarak görmeye başlamakta ve bu nedenle çocuklarının eğitimine doğrudan müdahil olma gerekliliği hissetmektedirler. Günümüzde ebeveyn sorumlulukları yalnızca çocuğun temel ihtiyaçlarını karşılamakla sınırlı değildir. Eğitim sürecinde aktif bir rol oynamaları beklenen anne-babalar, çocuklarının akademik performansı konusunda da sorumlu tutulmaktadır. Eğitim otoriteleri ve toplum, çocukların başarısını büyük ölçüde ebeveynlerin ilgisine bağlamakta, bu da anne-babalar üzerinde yoğun bir baskı oluşturmaktadır (Füredi, 2013, s. 141). Bu sebepten dolayı ebeveynler sadece çocuklarının akademik başarısını değil, kendi ebeveynlik yeterliliklerini de kanıtlamak zorunda hissetmektedirler. Bu durum, ebeveynlerin çocuklarının eğitimine aşırı derecede odaklanmasına ve zamanla kendi hayatlarını ikinci plana atmalarına neden olmaktadır. Özellikle akademik başarıya odaklanan ailelerde, bu durum hem çocuklar üzerindeki baskıyı artırmakta hem de ebeveynlerin sürekli bir “yeterli miyim?” sorgulaması içinde olmalarına yol açmaktadır.

Çocukların eğitimlerine dair okul otoriteleri ve toplum tarafından yaratılan rekabetçi yapı, aileleri bu sürece mecbur kılarken aynı zamanda çocukları da bir aktiviteden diğerine koşturan ve daha az serbest zamana sahip bir yaşam tarzına itmektedir (Oktik, 2013, s. 299). Diğer yandan aile çocuğun okul başarısı için kendi beklentilerini bir kenara bırakabilmekte, hatta istenen başarı düzeyi yakalanmadığında çocuğa karşı nasıl bir tutum sergileneceği konusunda kaygı duyarak onun taleplerine teslim olabilmektedir. Bu durum, çocuğun örtülü bir şekilde tehditkâr bir tavırla aileyi yönlendirdiği anlamına gelmektedir. Dolayısıyla çocuk, açıkça ifade edilmese bile, aile otoritesine müdahale

edebilmekte veya ailenin kararlarında belirleyici bir rol üstlenebilmektedir (Yıldırım, 2024, s. 42). Bu süreç, aile içindeki geleneksel otorite yapısını zayıflatarak çocuğun aile dinamiklerini kontrol ettiği bir düzene yol açmaktadır.

Teknolojik Gelişmelerin Çocuk Merkezli Ailenin Görünümüne Etkisi

Çocuk merkezli aileleri belirgin hâle getiren bir diğer yapısal faktör, teknolojiye yaşanan hızlı gelişmelerdir. Özellikle 1990'lı yılların sonlarında internet teknolojisinin dünya genelinde yaygınlaşmasıyla birlikte, "dijital çağ" olarak adlandırılan yeni bir dönem başlamıştır. Dijitalleşen dünya, hızla değişirken geleneksel aile yapısından günümüzün çocuk merkezli çekirdek aile yapısına doğru bir dönüşüm yaşanmaktadır. Toplumsal değişim, üç kuşağın bir arada yaşadığı geniş aile yapılarını dağıtırken aile içindeki eşitliği artırmakta ve çocukları daha özgür bir konuma getirmektedir. Geçmişle kıyaslandığında, aile içinde çocuğun anlam, önem ve değerinin arttığı göz önünde bulundurulduğunda, özellikle ebeveyn-çocuk ilişkisinde yaşanan değişimler, ebeveynlik ve çocukluk kavramlarının dijitalleşen dünyada yeniden tanımlanmasına yol açmaktadır. Günümüzde hızla gelişen teknoloji, aile yapısında köklü değişikliklere neden olmakta ve bu durum, geçmişle kıyaslandığında ebeveyn-çocuk ilişkisinde önemli dönüşümler meydana getirmektedir. Bu değişimler, dijital ebeveynlik ve dijital çocukluk kavramlarını gündeme taşımaktadır (Zeybekoğlu Akbaş ve Dursun, 2020, s. 2248). Dijital ebeveynlik, ebeveynlerin teknolojik gelişmelere adapte olarak çocuklarını yetiştirme biçimlerini ifade ederken dijital çocukluk ise teknolojinin içine doğan ve onu doğal bir yaşam alanı olarak benimseyen yeni neslin durumunu tanımlamaktadır. Bu süreç, çocukların teknolojik becerilerinin artmasına ve ebeveynlerin bu alanda çocuklarına yetismekte zorlanmasına neden olmaktadır. Çocuklar, dijital dünyada hızla öğrenirken ebeveynler ise bu değişime ayak uydurmak için çaba göstermektedir. Bu durum, aile içindeki otorite ve iletişim dinamiklerini değiştirerek çocukların aile içinde daha belirleyici bir rol üstlenmesine yol açmaktadır.

Özellikle evlerde kullanılan teknolojik aygıtların gelişimi, çocukların önünde inanılmaz boyutlarda yeni bir açılım meydana getirmekte ve onları âdeta bu alanda uzmanlaştırmaktadır. Bu nedenle, yeni yetişen neslin "uzmanlık alanı", bir yandan rekabetçi eğitim, diğer yandan giderek karmaşıklaşan teknolojik aygıtlar olmaktadır. Her türlü bilgiye kolayca erişim ve bilişim teknolojilerinin sunduğu zenginlik, çocukların dünyasını giderek karmaşık hâle getirmekte; bu durum ailelerin bilgi düzeyini aşmakta, hatta onları çağın gerisinde bırakan bir konuma taşımaktadır (Oktik, 2013, s. 299). Sürekli bir bilgi bombardımanına

maruz kalan çocuklar, yeni bilgilerle karşılaştıkça daha fazla sorgulama eğilimi göstermektedir. Ebeveynler ise bu sorgulamalar karşısında kendilerini yetersiz hissetmekte ve çocuklarına “hayır” diyememektedir. Bu durumu fırsata çeviren çocuklar, ebeveynlerini kendi kontrolleri altına alarak aile dinamiklerini yönlendirebilmektedir (Yıldırım, 2024, s. 42).

Bu yeni dönemde, çocuklar aile içinde karar verici bir konuma yükselmiştir. Örneğin, bilgisayar ve internet teknolojileri gibi alanlarda çocuklar, ebeveynlerine âdeta teknoloji koçluğu yapmakta ve onları yönlendirebilmektedir (Engin, 2013, s. 224-225). Ailelerin tüketim alışkanlıkları başta olmak üzere tüm davranış ve kararları, bu yeni anlayışa göre şekillenmeye başlamıştır. Bu değişimi fark eden kapitalist sistem, reklam sektörünü de bu doğrultuda yeniden yapılandırmış ve çocuklar reklamların ana hedef kitlesi hâline gelmiştir. Çünkü “reklamlar çocukları etkilemekte ve tüketim alışkanlıklarına etki ederek onları satın alma davranışına yönlendirmektedir. Özellikle küçük yaşta çocukların reklamlardan daha fazla etkilendikleri ve satın alma davranışında reklam etkisiyle hareket ettikleri de bilinmektedir.” (Karaoğlu ve Başfıncı, 2018, s. 83) ABD’de NBC tarafından yapılan bir araştırma, televizyonda reklamı yapılan bir ürünün çocuklar tarafından sadece tanınmakla kalmayıp aynı zamanda talep edildiğini ortaya koymuştur. Aynı çalışmada, her beş anneden üçünün çocuklarının isteğini karşılamak amacıyla kullandıkları markalardan vazgeçerek reklamı yapılan markayı satın almak zorunda kaldıkları tespit edilmiştir (Engin, 2013, s. 225). Bu durum, çocukların ailenin satın alma davranışları üzerindeki etkisinin ne kadar güçlü olduğunu ve reklamların bu süreçteki kritik rolünü açıkça göstermektedir.

Teknolojik gelişmeler ve bu gelişmelerin aile yapısına nüfuz etmesinin bir yansıması da gözetim ve kontrol mekanizmasında görülmektedir. Çocuk merkezli ailelerde, sürekli bir gözetim ve denetim hâli baskın bir şekilde kendini göstermektedir. Bu durum helikopter ebeveynlik anlayışını beslemekte; özellikle cinsel istismar, taciz ve kaçırılma gibi olaylara dair küresel düzeyde oluşan korku kültürü, medyanın bu tür vakaları dehşet verici bir şekilde sunması ve herkesin her an bir tehlikeyle karşılaşabileceği fikrinin vurgulanması, aileleri daha temkinli olmaya yöneltmektedir. Bu nedenle ebeveynler, çocuklarını sürekli uyarmakta ve çeşitli yöntemlerle kontrol altında tutmaya çalışmaktadır. Bu kontrol mekanizmalarının başında ise teknolojik gözetim araçları gelmektedir. Kameralar, cep telefonları, akıllı saatler ve konum bildiren uygulamalar sayesinde ebeveynler çocuklarının her an nerede olduğunu takip edebilmektedir. Bu denetim çılgınlığı öyle bir noktaya ulaşmıştır ki, evlere, okullara ve servis araçlarına güvenlik kameraları yerleştirilmekte, çocuklara yaşlarına

bakılmaksızın sürekli erişim sağlamak amacıyla telefon veya akıllı saat temin edilmektedir (Çakı ve Altundere, 2017, s. 158-159). Böylece çocuklar, güvenlik adına sürekli izlenen ve denetlenen bireyler hâline gelmekte, ebeveynler ise çocuklarını özgür bırakma konusunda giderek daha fazla endişe duymaktadır.

Bir dizi yapısal faktörün de etkisiyle görünürlüğü her geçen gün artmaya devam eden çocuk merkezli ailelerde, her şey önceden planlanmakta ve henüz anne karnındayken çocuğun geleceği üzerine detaylı planlar yapılmaktadır. Bu durum, ebeveynler için büyük bir maddi yük oluşturmakta ve ailelerin çocuk sayısını planlarken ekonomik faktörleri ön planda tutmalarına neden olmaktadır. Günümüz toplumu, insanlara çeşitli hizmetler ve ürünler sunarken aynı zamanda onlardan bu imkânlara ulaşmak için büyük bir çaba ve emek beklemektedir. Bu nedenle, eşler bir yandan kendi ekonomik olanaklarının elverdiği ölçüde çocuk sahibi olmayı planlarken diğer yandan da sahip oldukları çocuklarını modern toplumun sunduğu tüm olanaklardan en iyi şekilde yararlandırmak zorundadırlar. Bu değerlendirme, çağdaş toplumlarda “daha az sayıda çocuk, fakat çok sağlıklı çocuk” veya “daha az sayıda çocuk, fakat çok iyi eğitilmiş çocuk” gibi fikirlerin yaygınlaşmasına ve kabul görmesine neden olmuştur (Aslan, 2002, s. 31). Belli doktrinler ve toplumsal normlar doğrultusunda yönlendirilen ebeveynler, çocuğu merkeze alan bir yaşam planı yaparken çocuğun niteliksel olarak en iyi koşullara sahip olmasını istemektedirler. Bu istek, niceliksel olarak daha az sayıda çocuk sahibi olma eğilimini beraberinde getirmekte ve bu durum, çocuk istatistiklerinde negatif bir görünüme yol açmaktadır.

Çocuk merkezli aile yapısı, ebeveynlerin çocuklarının geleceği için büyük bir kaygı taşımasına ve bu kaygıyı gidermek için maddi ve manevi olarak büyük bir çaba sarf etmesine neden olmaktadır. Bu süreç, ailelerin çocuk sayısını sınırlamasına ve daha az sayıda çocukla daha fazla ilgilenme eğilimine girmesine yol açmaktadır. Ancak bu durum, toplumsal düzeyde nüfus artış hızının düşmesine ve demografik yapının değişmesine de neden olabilmektedir. Sonuç olarak, çocuk merkezli aile yapısı, ebeveynlerin çocuklarının geleceği için büyük bir özveri göstermesini gerektirirken aynı zamanda toplumsal düzeyde çocuk sayısının azalması gibi sonuçlar doğurabilmektedir. Diğer pek çok olası sorun ise daha detaylı ele alınmayı gerektirmektedir.

Çocuk Merkezli Ailelerde Yaşanan Sorunlar

Çocuk merkezli ailelerde hem ebeveynlerden hem de çocuklardan kaynaklı çeşitli problemler ortaya çıkabilmektedir. Özellikle helikopter ebeveynlik anlayışıyla hareket eden anne-babaların tutum ve davranışları, çocukların gelişimi üzerinde önemli sorunlara yol açabilmektedir. Bu tür ebeveynlik yak-

laşımının çocuklar üzerinde bıraktığı olumsuz etkiler arasında; problem çözme becerilerinin yetersiz gelişimi, yetişkinlik döneminde depresyona yatkınlık ve depresyon ilaçları kullanım oranının artması, kimlik gelişimi ve özgüven sorunları, bağımlı kişilik gelişimi, benlik saygısında düşüş veya narsist kişilik gelişimi gibi durumlar yer almaktadır. Araştırmalar, helikopter ebeveynlerin çocuklarının ilerleyen yaşlarda diğer bireylere kıyasla daha fazla duygusal sorun yaşadığını göstermektedir. Sosyal alanları incelendiğinde, bu çocukların karar vermekte zorlandıkları, bireyselleşme sürecinde problemler yaşadıkları ve bağlanma sorunları geliştirdikleri gözlemlenmektedir. Helikopter ebeveynlik çocukların yalnızca psikolojik ve sosyal gelişimini olumsuz etkilemekle kalmayıp akademik başarıları üzerinde de negatif etkiler meydana getirmektedir. Araştırmalar, helikopter ebeveynler tarafından yetiştirilen öğrencilerin notlarının daha düşük olduğunu ve sınav performanslarının olumsuz etkilendiğini göstermektedir. Bunun yanı sıra, helikopter ebeveynlikle büyüyen bireylerin iş hayatına atıldıklarında da çeşitli zorluklar yaşadıkları tespit edilmiştir. İş başvuruları sırasında uygulanan kişilik testleri incelendiğinde bu bireylerin genellikle inaktif (pasif, harekete geçmekte zorlanan) ve reaktif (dış etkenlere aşırı tepki veren, uyum sağlamakta güçlük çeken) kişilik özellikleri sergiledikleri rapor edilmiştir. Bu durum, onların iş hayatındaki başarılarını ve bağımsız karar alma yetilerini olumsuz etkilemektedir (Yılmaz, 2019, s. 7-8; Yılmaz ve Büyükcebeci, 2019, s. 708; Çetin Avcı ve Güleç Şatır, 2020, s. 165). Sonuç olarak, ebeveynlerin çocuklarına fazla müdahale etmesi ve aşırı koruyucu bir tutum sergilemesinin, çocukların sadece psikolojik ve sosyal gelişimlerini değil, akademik ve profesyonel hayatlarını da sekteye uğratabileceği söylenebilir.

Sürekli ebeveyn ilgisi, çocuğun benmerkezci bir tutum geliştirmesine neden olabilir ve bu da onun yetişkin ilgisine bağımlı hâle gelmesine yol açar. Ebeveyn ilgisinin doğuştan kazanılmış bir hak olduğuna inanan çocuklar, herkesin dikkatinin merkezi olmadıkları durumlarda büyük hayal kırıklıkları yaşayabilirler (Füredi, 2013, s. 131). Bu tür bir çocukluk geçiren bireyler, kendilerini dünyanın merkezinde görme eğiliminde olabilirler. Karşılaştıkları küçük engelleri aşma becerisi geliştiremedikleri için, her şeyin kendilerine hak olduğu inancını taşırlar. Bu bakış açısı, engelleri ortadan kaldırmayı da doğal bir hak olarak görmelerine neden olur. Sonuç olarak, engellenme eşiği düşük bireyler yetişir; en küçük olumsuzluk karşısında bile aşırı tepkiler verebilirler. Örneğin, kız arkadaşı tarafından terk edildiğinde intihar eden, kopya çektiği için disipline sevk edildiğinde öğretmenine şiddet uygulayan, hayatta her şeyi maddiyatla elde edebileceğini düşünen, bencil ve sorumluluktan kaçan bireyler ortaya çıkmaktadır (Yıldırım, 2024). Bu tür yetiştirme tarzı,

çocukların yalnızca anlık mutluluğunu sağlamaya odaklanırken uzun vadede ciddi psikolojik ve sosyal problemlere yol açabilmektedir.

Sürekli ebeveyn ilgisine ve ben merkezli bakış açısına sahip çocuklar, genellikle doyumsuz bir karaktere sahip olurlar. Çocuk, anne ve babasından yoğun ilgi ve sevgi görse bile bu onun için yeterli gelmemektedir. Bu tür çocuklar, istedikleri olmadığında büyük tepkiler vermekte, arkadaşlık ilişkilerinde sık sık değişiklik yaşamakta ve yetişkinlik döneminde evliliklerini sürdürmekte zorlanmaktadır. Akademik olarak başarılı olabilseler de duygusal ve sosyal becerilerde eksik kalmaktadırlar (Tarhan, 2023). Empati kurmayı da öğrenemeyen bu çocuklar, toplumsal yaşamda beklentileri karşılanmadığında saldırganlaşabilmekte ve çatışmacı bir tavır içine girebilmektedirler.

Ebeveynlerin çocuklarını arkadaşları gibi görmesi ve onlarla eşit bir ilişki kurmaya çalışması da çocuk merkezli ailelerde giderek yaygınlaşan bir anlayıştır. Bu anlayış, medya ve alan uzmanları tarafından desteklenen bir eğilim olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak Füredi'nin (2013, s. 202) de belirttiği gibi, bir çocuğun düşünme kapasitesini yetişkinin olgun ve tecrübeye dayalı düşünce yapısıyla eşdeğer görmek, çocuk gelişiminin doğasını yanlış anlamaktan kaynaklanmaktadır. Birçok ebeveyn, çocuklarını “en iyi arkadaşları” olarak görme eğilimindedir ve onlara yetişkinlere nasıl davranıyorlarsa öyle davranmaları gerektiğini düşünmektedir. Bu yaklaşım, yüzeysel olarak çocuk merkezli ve çocuk yanlısı gibi görünse de uzun vadede çocukların gelişim sürecinde yön kaybetmelerine yol açabilmektedir. Çocukların yetişkinlerle eşit oldukları varsayımı, onların ihtiyaç duyduğu rehberliği, disiplini ve yönlendirmeyi yeterince alamamalarına sebep olabilir. Çocuklar, zamanla yetişkinlerle eşit seviyeye gelebilecek potansiyele sahiptirler; ancak bu sürecin sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesi için çocukluk ve ergenlik dönemlerinde farklı bir yaklaşıma ihtiyaç duyarlar. Ebeveynlerin, çocuklarının duygusal ve zihinsel gelişimini desteklerken onlara rehberlik eden ve sınırlar koyan bir otorite figürü olarak rol üstlenmeleri gerekmektedir.

Çocuk merkezli ailelerde ebeveynler otorite figürü olmadıkları gibi çocuklar “evin küçük hükümdarları” olarak yetiştirilmekte ve bu süreçte gevşek bir disiplin ortamında büyümektedirler. Ebeveynler, iyi bir aile olma isteği ve çocukların her zaman mutlu ve kolay bir hayat geçirmeleri isteğiyle, çocukların ihtiyacı olanı karşılamak yerine, her isteklerini yerine getirebiliyorlar. Bu durum, çocukların sınırsız, sorumsuz ve doyumsuz bir karakter geliştirmesine yol açar. Bu tür ailelerde yetişen çocuklar, ilk olarak anaokulu döneminde zorluk yaşamaya başlar. Evde kurallarla tanışmamış olan çocuk, okulda karşılaştığı kuralları

kabullenmekte güçlük çeker. Sürekli isteklerinin karşılanmasına alıştığı için sınırlamalarla karşılaştığında hayal kırıklığı yaşar. Bu tip çocuklar, girdikleri her ortamda –misafirlikte, sınıfta, oynadıkları futbol takımında vs.– ilgi odağı olmayı ve kendilerine özel bir muamele gösterilmesini beklerler. Ancak bu beklenti gerçekleşmediğinde uyum sağlamakta zorlanırlar, paylaşma becerisinden yoksun olurlar ve eleştiriye karşı tahammülsüzlük sergilerler. Eleştiriye karşı toleranslarının düşük olması, kendilerini geliştirmelerini engelleyebilir ve bu durum, yalnızlığa itilmelerine sebep olabilir. Sürekli talep eden ancak karşılık vermeyen bir karakter yapısı geliştiren bu çocuklar, öğrenme sürecinde de zorluk çekerek, tüketen bir birey hâline dönüşebilirler (Sayar, 2013, s. 12; Tarhan, 2023).

Ebeveynler, çocuklarına genellikle “biz zorluklar yaşadık, onlar yaşasın!” veya “biz emek vererek kazandık, onlar kolayca elde etsin!” düşüncesiyle gereğinden fazla imkân sunma eğilimindedirler. Bu yaklaşım, çocukların yokluk veya zorluk kavramlarıyla hiç tanışmadan büyümelerine neden olmaktadır (Tarhan, 2023). Çocuğu hayata hazırlamak yerine onu sürekli bir konfor alanında tutmayı teşvik eden bu yaklaşım, çocukların zorluklarla karşılaşmasını engellemekte ve sorumluluk sahibi olmalarının önüne geçmektedir. Çocuğun üzülmemesi adına her isteğine “evet” demek, onun varlık içinde olgunlaşmasını sağlamak yerine, doyumsuz bir karakter geliştirmesine neden olmaktadır. Bu durum, çocuğun gerçek hayatın zorluklarına karşı hazırlıksız kalmasına, sabır ve mücadele gibi temel yaşam becerilerini öğrenememesine yol açmaktadır (Yıldırım, 2024, s. 50). Böylelikle, her şeye kolayca ulaşabilen, mücadele etme ve sabretme duygusundan uzak bir nesil ortaya çıkmaktadır. Bu durum, çocukların hayatın gerçeklerine hazırlıksız olmalarına ve sorumluluk almaktan kaçınmalarına yol açabilmektedir.

Çocuk merkezli ebeveynlik anlayışı, çocukların mutluluğunu öncelik hâline getirirken ebeveynlerin kendi sınırlarını ve ihtiyaçlarını göz ardı etmelerine neden olabilir. Çocuğun istekleri ile gerçek ihtiyaçları arasındaki dengenin kurulamaması, doyumsuzluk problemini beraberinde getirir. Özellikle çalışan anneler, çocuklarıyla yeterince vakit geçiremediklerini düşünerek bu açığı kapatmak için gereksiz harcamalara yönelebilir veya her talebe olumlu yanıt verebilirler. Bu durum, çocuğun sınır kavramını öğrenmesini engeller (Yıldırım, 2024, s. 44-45). Bu yaklaşım, çocukların istediklerini mızımızlanarak, ağlayarak veya küserek elde etmesine zemin hazırlayabilmektedir. Çocuklarının üzülmesini istemeyen ebeveynler, hayır demekte zorlandıklarında çocuk her isteğinin yerine getirileceğini öğrenir ve sınır kavramı gelişmez (Tarhan, 2023). Ebeveynlerin sınır koyma konusunda yaşadığı belirsizlikler, ebeveyn

paranoyasını da güçlendirmektedir. Bazı ebeveynler yalnızca çocuklarını nasıl denetleyecekleri konusunda kendilerinden emin olmamakla kalmazlar, aynı zamanda bunu yapmaları gerekip gerekmediğinden de şüphe duyarlar. Bu durum, disiplinin ve otoritenin zayıflamasına yol açarak çocukların sağlıklı bir sorumluluk bilinci geliştirmesini engelleyebilir (Füredi, 2013, s. 201).

Disiplinsiz ve belirsiz sınırlarla şekillenen aile yapılarında, ebeveynlerin tutarsız tutumları çocuklarda kafa karışıklığına neden olabilir. Anne ve babanın farklı kurallar koyması veya aynı ebeveynin farklı zamanlarda çelişkili davranışlar sergilemesi, çocukta sınırların belirsizleşmesine yol açar (Tarhan, 2023). Başka bir deyişle, ebeveynlerden biri belirlenen sınırlara uyarken diğersinin uymaması, çocuğun zihninde bu sınırların geçerliliğini yitirmesine neden olur. Bu yüzden anne ve babanın sınırlar konusunda tutarlı bir yaklaşım sergilemesi önemlidir. Örneğin, sürekli olarak “babana sor” veya “annene sor” diyerek çocuğu diğer ebeveyne yönlendiren bir tutum, çocuğa bu ebeveynin zayıf olduğunu ve kararlarının dikkate alınmayabileceğini düşündürebilir (Çoban, 2021).

Ebeveynler, çocuklarını her etkinliğin merkezine koyduklarında kendilerine vakit ayıramaz hâle gelirler. Sürekli çocuklarının ve diğer aile bireylerinin beklentilerini karşılamaya çalışırken kendilerinden ödün verirler. Bu durum, zamanla aile içinde çözülmesi zor olabilecek yıpratıcı problemlere yol açabilir. Örneğin, ebeveynler çocuklarının isteklerine gereğinden fazla odaklandıklarında kendi ilişkilerini ihmal edebilir ve birbirlerine karşı ilgilerini kaybedebilirler. Çocukların hayatlarını kusursuzlaştırma çabası, ebeveynlerin kendilerini ve eşlerini ikinci plana atmalarına neden olur ki bu durum hem çocuklar hem de ebeveynler için zararlıdır (Sayar, 2013, s. 11). Füredi'nin (2013, s. 132) de belirttiği gibi, bazı ebeveynler çocuklarının hayatına aşırı müdahil olarak ebeveynlik sorumluluklarını yerine getirmedikleri algısından kaçınmaya çalışırlar. Ancak bu tutum, çocuğun bireyselleşmesini ve sorumluluk almasını engellerken ebeveynlerin de kendi hayatlarını yaşamak yerine çocuklarının hayatlarını yaşamaya çalışmasına neden olur.

Aşırı korumacı yaklaşım, çocukları zorluklar karşısında savunmasız bırakabilir. İyi niyetle yapıldığı düşünülse de bu tür davranışlar çocukların yaşamlarında istenmeyen sonuçlarla karşılaşmalarına ve gelişimleri üzerinde olumsuz etkiler oluşturmalarına yol açabilir. Çocuk, ileriki yaşamında sorumluluk almaktan kaçınan, sabırsız ve tatminsiz bir birey hâline gelebilir. Aşırı korumacı tutum, çocuğun karar verme ve problem çözme becerilerini geliştirmesini engelleyerek özgüvenini zedeleyebilir. Ayrıca, çocuğun sosyal ilişkilerinde uyum sağlamakta zorlanması ve eleştiriye karşı tahammülsüz davranışlar

sergilemesi gibi olumsuz sonuçlar doğurabilir. Bu nedenle, çocuğa dengeli bir özgürlük alanı tanımak, sınırları net bir şekilde belirlemek ve tutarlı bir disiplin anlayışı benimsemek, sağlıklı bir kişilik gelişimi için büyük önem taşır. Ebeveynler, çocuklarının ihtiyaçlarını karşılarken kendi ihtiyaçlarını ve ilişkilerini de göz ardı etmemelidir. Ancak bu şekilde hem çocuklar hem de ebeveynler için sağlıklı ve dengeli bir aile ortamı oluşturulabilir.

Çocuk merkezli ailelerde ve helikopter ebeveynlik anlayışıyla hareket eden anne-babalarda sıklıkla bir “güven” bunalımı yaşanmakta ve bu durum paranoyak bir ebeveynlik hâlini beraberinde getirmektedir. Anne-babalar, çocuklarını en yakınlarına dahi emanet etmekte zorlandıklarını ifade etmekte ve bu durum onları aşırı korumacı bir tutuma yönlendirmektedir (Çakı ve Altundere, 2017, s. 166). Güven problemi aynı zamanda çocuğu sokaktan koparıp evin içine hapsedmiştir. Bu da çocuğun oyun ihtiyacını sanal âlemde karşılamasına yol açmıştır. Ebeveynlerin, sokakların tehlikelerinden koruma kaygısıyla onları dijital araçlara yönlendirmesi, çocukların dijital bağımlılık geliştirmesine neden olmuştur (Yıldırım, 2024, s. 43). Sokağın tehlikelerine karşı çocuklarını koruma çabasındaki çocuk merkezli aileler, onları dijital dünyanın gizli tehlikeleriyle karşı karşıya bırakmıştır. Ancak bu süreç, çocukların erken yaşta dijital teknolojiyle tanışmalarını sağlayarak bu alandaki okur-yazarlık seviyelerine olumlu bir katkıda bulunmuştur.

Türkiye’de dijital araçların kullanımı nispeten yeni olduğu için, ebeveynler ile çocuklar arasında büyük bir beceri farkı bulunmaktadır. Çocuklar, ebeveynlerine kıyasla dijital dünyada daha bilgili ve becerikli hâle gelmiştir (Sağlam, 2024, s. 127). Bu durum, ebeveynlerin kendilerini geride hissetmelerine ve çocukların aile içindeki etkisinin artmasına neden olmaktadır. Ayrıca bu gelişmeler, çocukların sorumluluk, disiplin ve sosyal beceriler gibi temel değerleri öğrenmesini zorlaştırabilmekte, aynı zamanda ebeveynlerin çocuklarını yönlendirme konusunda zorlanmalarına neden olabilmektedir. Her ebeveyn, bu duruma karşı kendi çözümünü bulmaya çalışsa da bu arayışlar genellikle çocuğun etrafında aşırı korumacı bir tavır sergilemeye, çocuğun her ihtiyacını anında karşılamaya ve hatta onun sorumluluklarını üstlenmeye kadar varabilmektedir. Bu yaklaşım, çocuğa büyük bir konfor alanı sağlarken aynı zamanda onu sorumluluk almaktan ve gerçek hayatın zorluklarıyla yüzleşmekten uzaklaştırmaktadır. Bu şekilde yetiştirilen çocuklar, ilerleyen dönemlerde aileyi çocuk merkezli bir modele doğru itebilmekte ve aile dinamiklerini kendi istekleri doğrultusunda yönlendirebilmektedir. Bu durum, aile içindeki otorite ve dengeyi bozarak çocuğun aileyi âdeta peşinden sürüklediği bir yapıya yol açmaktadır (Yıldırım, 2024, s. 44).

Çocukların, dijital dünyadaki üstünlükleri ve ailelerinin onların isteklerine göre şekillenen tutumları sayesinde, aile içinde daha fazla söz sahibi olmaya başladıkları söylenebilir. Bu durum, çocukların bireysel öz güvenlerini artırsa da aynı zamanda onların gerçek hayatın sorumluluklarından uzaklaşmalarına ve sosyal becerilerinin zayıflamasına neden olabilmektedir. Sonuç olarak, çocuk merkezli aile yapısının, post-modern toplumun getirdiği yeni dinamiklerle birlikte hem fırsatlar hem de zorluklar barındırdığı, bu dengenin sağlanmasının ise ebeveynlerin bilinçli ve ölçülü bir yaklaşım benimsemeleleriyle mümkün olabileceği söylenebilir.

Sonuç

Modern toplumlarda aile yapısında yaşanan dönüşümler, özellikle ebeveynlik anlayışında köklü değişimlere neden olmuş ve bu süreçte çocuk merkezli aile modeli giderek yaygınlaşmıştır. Geleneksel otoriter ebeveynlik anlayışından uzaklaşan bu modelde, çocuklar aile içinde daha ön planda yer almakta ve karar alma süreçlerinde daha aktif bir rol oynamaktadır. Ebeveynler, artan toplumsal baskılar, rekabetçi eğitim sistemi, güvenlik kaygıları ve çocuklarının gelecekteki başarısına dair endişeler nedeniyle, çocuklarının her ihtiyacını karşılamaya ve onları her türlü riskten korumaya odaklanmaktadır. Ancak bu durum, hem ebeveynlerin hem de çocukların üzerinde farklı düzeylerde baskı oluşturarak yeni sorunları da beraberinde getirmektedir.

Tüketim odaklı yaşam tarzı, çocukların aile içinde tüketim kararlarında belirleyici hâle gelmesine neden olmuş, bu durum ebeveynlerin çocuklarını mutlu etmek adına sınırsız talepleri karşılamaya yönelmelerine yol açmıştır. Bunun sonucunda, çocukların doyumsuzluk geliştirdiği, sabırsız hâle geldiği ve maddi kaynakları sınırsız gören bireyler olarak yetiştiği gözlemlenmektedir. Sürekli olarak çocuklarının isteklerini yerine getiren ebeveynler, sınır koyma becerilerini kaybetmekte ve çocuklarının sorumluluk alma yetisini yeterince geliştirememektedir.

Rekabetçi ve güvenlikçi toplum yapısı, ebeveynleri çocuklarının akademik başarısını en öncelikli mesele hâline getirmeye itmiş ve proje çocuk anlayışını ortaya çıkarmıştır. Bu süreçte çocuklar üzerindeki akademik ve sosyal baskılar artmış, stres ve kaygı bozuklukları yaygınlaşmıştır. Öte yandan, artan güvenlik kaygıları ebeveynleri aşırı korumacı hâle getirerek çocuklarının bağımsızlık kazanmasını engellemiş, onları yetişkinlik döneminde karar alma konusunda yetersiz ve sürekli dış desteğe ihtiyaç duyan bireyler hâline getirmiştir.

Teknolojik gelişmelerin hız kazanması, çocukların dijital dünyada ebeveynlerinden daha bilgili hâle gelmesine yol açarak aile içindeki bilgi otoritesini

tersine çevirmiştir. Ebeveynler, çocuklarının dijital becerilerinin gerisinde kalmamak adına pasif bir konuma yerleşirken çocuklar aile içinde daha belirleyici bir role sahip olmaya başlamıştır. Dijital araçlara bağımlılığın artması, çocukların yüz yüze sosyal etkileşimlerden uzaklaşmalarına, empati becerilerinin zayıflamasına ve bireysel yalnızlaşmaya yol açarken ebeveynlerin çocuklarını dijital tehlikelerden koruma çabası aşırı gözetim ve müdahaleci ebeveynlik pratiklerini artırmıştır.

Birtakım yapısal unsurların etkisiyle görünür olan ve beraberinde sorunlar da getiren çocuk merkezli aile modelinin olumlu yanlarından biri, çocuklara birey olarak değer verilmesi ve onlara karar alma süreçlerinde söz hakkı tanınmasıdır. Bu durum, çocukların öz güven kazanmalarını, kendilerini ifade etme becerilerini geliştirmelerini ve sorumluluk bilinci edinmelerini sağlayabilir. Ayrıca, bu model, çocukların duygusal ihtiyaçlarının daha iyi anlaşılmasına ve ebeveyn-çocuk ilişkisinin daha demokratik bir temelde şekillenmesine katkıda bulunabilir. Ancak bu modelin uygulanış biçimi, özellikle ebeveynlerin aşırı korumacı ve müdahaleci tutumları nedeniyle, çocukların bağımsızlık geliştirme becerilerini olumsuz etkileyebilir. Helikopter ebeveynlik olarak adlandırılan bu tutum, çocukların problem çözme yeteneklerinin körelmesine, kendi başlarına karar verme becerilerinin zayıflamasına ve yaşamları boyunca dış desteğe bağımlı hâle gelmelerine neden olabilmektedir.

Sonuç olarak, çocuk merkezli aile modeli çocukların birey olarak değer görmesini sağlayarak olumlu katkılar sunsa da modern toplumun yapısal dinamikleri bu modeli dengeli bir şekilde sürdürebilmeyi zorlaştırmaktadır. Ailelerin, çocuklarını desteklerken aynı zamanda onlara sınırlar koyması, bağımsız karar alma becerilerini geliştirmesi ve aşırı müdahaleci olmaktan kaçınması gerekmektedir. Bu bağlamda, tüketim kültürüne karşı bilinçli ebeveynlik anlayışı geliştirilmeli, çocukların akademik başarısından ziyade duygusal ve sosyal gelişimine de önem verilmelidir. Teknolojinin bilinçli kullanımını teşvik ederken dijital bağımlılık ve aşırı denetim arasında sağlıklı bir denge kurulmalıdır. Ancak bu şekilde çocuk merkezli aile modelinin olası olumsuzlukları minimize edilerek, çocukların sağlıklı ve sorumluluk sahibi bireyler olarak yetişmeleri sağlanabilir. Kısacası, çocuk merkezli aile yapısının, ebeveynlerin dengeyi sağlaması hâlinde sağlıklı bir model olabileceği; ancak yapısal unsurların etkisiyle sınırsız özgürlük, aşırı koruma ve bağımlı bireyler yetiştirme riskleri taşıdığı söylenebilir. Bu nedenle, ebeveyn-çocuk ilişkilerinde sağlıklı sınırların belirlenmesi ve çocuklara yaşam becerileri kazandırılması kritik bir gereklilik olarak ön plana çıkmaktadır.

Kaynakça

- Alagöz, S. B. (2009). Çocukerkil aile sisteminde satın alma davranışı. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, (16), 316-338.
- Alver, K. (2017). *Siteril hayatlar*. Ankara: Hece Yayınları.
- Andreozzi, L. L. (1996). *Child-Centered Family Therapy (Wiley Series in Couples and Family Dynamics and Treatment)*. Publisher: Wiley
- Aslan, K. (2002). Değişen toplumda aile ve çocuk eğitiminde sorunlar. *Ege Eğitim Dergisi*, 1 (2), 25-33.
- Azak, Y. ve Tekdemir, G. (2021). Mekânla belirlenen yaşamlar: Güvenlikli konutlarda yaşamak. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 20 (77), 340-355.
- Bursalı, A. (2008). *12 18 yaş arasındaki çocukların aile satın alma kararına etkileri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Canatan, K. (2011). Dünyada ve Türkiye’de çocuk algıları ve cinsiyet özellikleri. (ed.) Canatan, K. ve Yıldırım, E. *Aile Sosyolojisi* (2. baskı) içinde (97-119), Ankara: Açılım Kitap.
- Cevher Kalburan, N. (2014). Okul öncesi dönem çocuklarının dış mekânda oyun fırsatları ve ebeveyn görüşleri. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi* (32), 113-135.
- Çakı, F. ve Altundere, E. (2017). Risk toplumunda çocukluk. *Çekmece İZÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (10), 147-171.
- Çetin Avcı, S. ve Güleç Şatır, D. (2020). Yeni bir kavram: helikopter ebeveynlik. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi* 3 (2), 163-168.
- Çoban, F. (2021). Çocuk-erkil bir aile misiniz? Çaresi nedir?. <https://www.cocukludunya.com/uzman-yazilari/cocuk-erkil-aileler.html>? (Erişim Tarihi: 18.02.2025).
- Dupont, S. Moira M. ve Isabelle R. (2022). The cult of the child: A critical examination of its consequences on parents, teachers and children. *Social Sciences* 11: 141. <https://doi.org/10.3390/socsci11030141>
- Dursun, C. (2019). Ebeveyn çocuk ilişkisinin değişen yüzü: “Proje çocuk” kavramına sosyolojik bakış. *IX. Ulusal Sosyoloji Kongresi Toplum 4.0.* (19-21 Eylül 2019), Ankara.
- EBA, (YouTube), Ailem 9. Bölüm: Evdeki Huzur Okuldaki Başarıyı Etkiler, <https://www.youtube.com/watch?v=Uwsf8mFFqCw&t=3s> (Erişim Tarihi: 22.02.2025).
- Engin, H. B. (2013). Çocuk ve reklam: Çocuklar olması gerekenden erken büyüyor. (Ed.) Yavuzer H. ve Şirin, M. R. *1. Türkiye Çocuk ve Medya Kongresi Bildiriler Kitabı/I* içinde (s. 217-234), İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Fass, P. S. (2013). The child-centered family? New rules in postwar America. (ed.) Fass P. S. ve Grossberg M. *Reinventing Childhood After World War II* içinde (s. 1-18), University of Pennsylvania Press.
- Füredi, F. (2001). *Korku kültürü*. çev. Barış Yıldırım, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Füredi, F. (2013). *Paranoyak anne-babalık*. çev. Arzu Tüfekçi, İstanbul: İz Yayıncılık.
- Gülerslan, A. (2013). Tüketici olarak çocuk ve ailenin satın alma kararlarına etkisi. *Selçuk İletişim* 6 (4), 126-137.

- Gürhan, N. (2015). *Diyarbakır'da yeni zenginliğin mekânsal ve toplumsal yansımaları: Diclekent ve Metropol Örneği*. Yayınlanmamış doktora tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Hwang, W., Jung, E., Kim, S., ve Hadi, N. (2023). Can helicopter parenting be beneficial for parent-child relationships? A person-centered approach in the United States and South Korea. *Front Psychol*, 14:1097348. doi: 10.3389/fpsyg.2023.1097348
- Kabasakal, S. (2022). *Tüketici davranışını belirleyen faktörlerden biri olarak okul öncesi (4-6 yaş grubu) çocuğun aile satın alma kararına etkisi (Akhisar uygulaması örneği)*. Yayınlanmamış doktora tezi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Karadağ, L. (2011). Çocuk pazarları, çocukların aile kararlarına etkisi: Marmaris Örneği. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi* 3 (10), 73-92.
- Karaoğlu, S. ve Başfıncı, Ç. (2018). Okul öncesi çocuklarda reklâmın satın alma davranışı üzerindeki etkileri. *Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi* 4 (2), 77-96.
- Köse, B. (2019). *Sosyo-mekânsal araştırma ve güvenli siteleri: Antalya örneği*. Yayınlanmamış doktora tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Oktik, N. (2013). Sosyal kontrol, çocuk ve internet. (ed.) Yavuzer H. ve Şirin M. R. 1. *Türkiye Çocuk ve Medya Kongresi Bildiriler Kitabı/I* içinde (s. 297-309). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Özkan, Ö. (2017). Çocukerkil aile tutumu çocuğun gelişimine zarar veriyor. https://www.uspsikiyatri.com.tr/Makaleler/Cocuk_ve_Ergen/Cocukerkil_Aile_Tutumu_Cocugun_Gelisimine_Zarar_Veriyor/ (Erişim Tarihi: 18.02.2025).
- Sayar, K. (2013). Takdim: Proje çocuklarla nereye kadar?. *Paranoyak Anne-Babalık* içinde (s. 9-23), İstanbul: İz Yayıncılık.
- Saygılı, V. (2020). Çocuk-erkil aileler ve çocukları. <https://www.fikriyat.com/yazarlar/sefa-saygili/2020/09/12/cocuk-erkil-aileler-ve-cocuklari> (Erişim Tarihi: 18.02.2025).
- Sipahi, E. B. (2011). *1980 sonrası yeni-liberalizm ve küreselleşmenin etkisinde yeni bir kentsel gelişme biçimi olarak güvenli siteleri: Konya örneği*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Sood, M. ve Buchanan, T. (2023). Helicopter parenting of minor teenagers in India: Scale development and consequences. *Sage Journals* 32 (2), 292-303.
- Şenöz, E. G. ve Küçükturan, G. (2022). Çocukların dış mekânda oyun oynama eğilimlerinin incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi* 23, 56-70.
- Tarhan, N. (2023). Hayır diyemeyen ebeveyni çocuğu yönetiyor!. <https://uskudar.edu.tr/tr/icerik/12526/hayir-diyemeyen-ebeveyni-cocugu-yonetiyor> (Erişim Tarihi: 13.02.2025).
- Tekeli, F. ve Keş, İ. (2024). Güvenlikli sitede yaşam: Kentin kaosundan sitenin güvenliğine sığınmak. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi* 27 (1), 45-62.
- Türk, E. (2020). Batman'da mekânsal ve toplumsal ayrışmanın yansıması olarak güvenli siteleri. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi* 12 (22), 230-244.
- Usta Bakı, B. (2021). *Güvenlikli sitede komşuluk ilişkileri bağlamında suç korkusu*. Yayınlanmamış doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yıldırım, İ. (2024). Ailenin, modern dünyada çocukların özgül ağırlığıyla değişen yapısı: Çocukerkil aile modeli, (ed.) Bulut, M. *Sosyolojide Güncel Araştırma Çalışmaları II* içinde (s. 29-54). Ankara: Bidge Yayınları.

- Yılmaz, H. (2019). İyi ebeveyn, çocuğu için her zaman her şeyi yapan ebeveyn değildir: Algılanan helikopter ebeveyn tutum ölçeği (AHETÖ) geliştirme çalışması. *Journal of Early Childhood Studies*, 3 (1), 3-30.
- Yılmaz, H. ve Büyükcebeci, A. (2019). Bazı pozitif psikoloji kavramları açısından helikopter ebeveyn tutumlarının sonuçları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi* 9 (54), 707-744.
- Zeybekoğlu Akbaş, Ö. ve Dursun, C. (2020). Teknolojinin aileye etkisi: Değişen ailenin dijital ebeveyn ve çocukları. *Turkish Studies - Social Science* 15 (4), 2245-2265.